

Disputatio medica inauguralis de haemorrhoidibus

<https://hdl.handle.net/1874/341898>

DISPUTATIO MEDICA
INAUGURALIS,
DE
HÆMORRHOIDIBUS.

QUAM,
FAVENTE DEO TER OPT. MAX.

Ex auctoritate Magnifici D. Rectoris,

D. JOANNIS LUYTS,

Philosophiæ Doctoris, ejusdemque Facultatis in Inclytâ Academiâ
Ultrajectinâ Professoris Ordinarii,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici consensu, Nobilissimeque
Facultatis MEDICÆ Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,
Summisque in MEDICINA honoribus & Privilegiis
ritè, ac legitimè consequendis,

Eruditorum Examine subicit

J O H A N N E S B A L L.

Ad diem 14. Martii horis locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academiæ
Typographi, clō Ibc LXXXVIII.

4
REPERTORIUM
ANATOMIAE
HÄMORRHOIDIBUS

HAVENAE BOATARUM

D. JOHANNIS LUYTS

Magistri Doctoris, Publici Professoris in Facultate Anatomica
Universitatis Praedictae Ordinaris

NEC NON

Augustini Sennerii Academiæ capiti, Medici

Publici M.D.C.C.

PRO GRADU DOCTORATUS

Summi in M.D.C.C. A. Sennerii & Augustini
Luyts, ac legitime comprobati

Sennerii & Luyts

JOHANNES B. A. L.

in

TRAJECTI ad RHENUM

Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academice
Typographi, cl. loc. LXXXVIII.

DISPUTATIO MEDICA
INAUGURALIS,

DE

HÆMORROIDIBUS.

I.

Æmorrhoids vox est origine Græca, ab *αἷμα* & *ρῆμα* composita, idem nomen acceptum à græcis apud Romanos authores retinetur. Secundum vocis etymon potest quemlibet sanguinis fluxum denotare, usus tamen obtinuit, ut accipiatur solum pro sanguinis fluxu ex arteriis vel venis prope intestini recti extremitatem, sive foris sunt visibiles, sive intus in intestino latitantes oculis non pateant. Sciendum autem est, non solum fluxum sanguineum sub hæmorrhoidum nomine indigitari, sed etiam vasorum antedictorum extremitates tumentes, sic ut apud authores duo affectus sub communi nomine tractentur, quos & nos sequemur, quandoquidem in pluribus & causa & cura conveniunt, sed priusquam ad ulteriora pergamus, de parte affecta pauca prælibare necesse est, ut exinde in symptomatum naturam melius possimus penetrare, & ut habita loci ratione cura rectius instituat.

II. Intestinum rectum quod est horum vasorum subjectum, connectitur in extremitate ossi sacro, & coccygis, à peritoneo, in viris etiam radici penis, in mulieribus utero per musculos, quorum tres habet, unus dicitur sphincter, estque massacarneæ gaudens fibris transversis, obliquisque, intestinum totum circumdans. Oritur ab inferioribus portionibus ossis sacri. duo alii levatores dicti, longi, lati, ac carnosissimi ortum habent à ligamentis ossium sacri & Coxendicis, & ad latera musculi sphincteris in superiore parte inseruntur: post dejectionem anum sursum trahunt. Quod ad vasa, intestinum gaudet venis, arteriis, & nervis, venæ numerantur tres hæmorrhoidales dictæ, externæ duæ,

interna una, hæc oritur à portæ ramo mesenterico vel splenico, vel à spatio intermedio, (in his enim ludit natura) & per membranas intestini dispergitur, externæ sunt propagines venæ hypogastricæ, & circa ani marginem extremum desinunt. Arterias habet & ex ramo mesenterico inferiore, & ex hypogastrico. Nervorum plures ramulos aspinali medulla. His ita explicatis vix opus est definitione, cuilibet enim patet ex supra dictis, per hæmorrhoides fluentes, nos intelligere excretionem sanguinis è vasis modo nominatis, & per tumentes vasorum illorum extremitates à stagnante sanguine in tumorem elatas.

III. Sequitur nunc ut de causis agamus, quas clarioris explicatio- nis gratia in internas, & externas dividemus, proximas, & re- motas, in remotis, sive externæ, sive internæ sint, ad utrum- que affectum respicimus, quia utrique morbo cædem sunt fere Communes, in fine demum addituri si quid specialius de alter- utro dicere necessarium videtur. Primum itaque, quod ad Cau- fas externas attinet, eæ ex sex rebus non naturalibus vulgo dictis petendæ sunt, incipiemus ab aëre, qui quantam habeat vim ad Corpora nostra inmutanda, unusquisque in se ipso sentit, si in corpore sano ejus effectus sentiuntur, multo magis in morbidò: primo in æstate quando nimis æstuat, majorem motum ac fer- mentationem in sanguine excitat, & febribus, morbisque à sale exaltato oriundis, (uti nunc mos loquendi obtinet) occasionem præbet; neque putandum est solum tenuitate, ac particularum motu rapidiore peccare, sed persæpe variis exhalationibus præ- gnans, materiam heterogeneam, sanguini nostro in congruam, & valetudini inimicam præbet, unde oriuntur quandoque mor- bi, magis, minus maligni, pro materiæ copia, & viribus, ut in petechiis aliisque id genus pustulis videre est. E Contra vero in hyeme, ubi particularum crassiorum copia scatet ac motu fere privatur, præsertim in locis stagnantium aquarum putredine squallentibus, fermentationem non satis adjuvat ut exinde fieret recta recrementorum à sanguine secretio, & nimia frigiditate cu- tum condensat, sic ut illa, quæ per æstatem solebant ad habitum amandari, & exhalare, (quorum si Sanctorio fides longe maxi- ma est copia,) in sanguine coacervantur, unde sanguis multis par-

particulis in congruis scatens morbos parit, à pituita & acriore fero oriundas, ut videmus quotidie à subito impedita transpiratione catarrhos, tusses, dolores, ac infinita mala coriri.

IV. Sequuntur Cibus, & potus, quorum non minor ratio habenda, cum ex his in ventriculum receptis fiat chylus, unde sanguis & spiritus fiunt in victu variis modis peccari potest, sed præcipue videntur hic culpandi, qui cibis vel crudis, vel nimis acribus utuntur; crudorum ingurgitatio facile ventriculum labefactat, cum enim aqua abundant, fermentationum necessariorum defectu, in materiam fœculentam ac viscidam facessunt, unde sanguinis nimia crassities, vasorum obstructions. Nec minus peccantii qui nimis acribus indulgent, & viscidis, ut qui balsamata sicca, carnes fumo induratas, & id genus aliâ impotentius appetant, quæ ventriculo in Coctione magnam creant molestiam & vix aut ne vix ab eo domari possunt, & ita sanguinis crasin pervertunt, ut spiritus etiam acriores fiant, neque præteriundi sunt illi qui spirituosius tantopere delectantur, quæ licet primo ventriculo calorem conciliare, & spiritus ad majorem alacritatis gradum provehere videntur, fit tamen paulatim, ut natura iis assueta enervetur, ventriculus tonum suum amittat & sanguis vel in summam acridinem, vel in aquosam vappam degenerat; ut satis probant cachexia scorbutica & hydrops, quæ tales errores non raro sequuntur de cæteris rebus non naturalibus, non est quod multum dicamus: a vita nimis sedentaria labefactari corporis œconomiam manifestum est, inde apepsia, gravitas, ad motum ineptitudo &c. motu vix hic peccatur nisi ubi non assuetis istæ partes nimis agitantur, ut ab improba equitatione, & similibus, præsertim in iis qui hanc morbum antea passi sunt, vel hoc modo dispositiones in corpore latentes in actum deducunt, ad excreta possunt referri excrementa dura, quæ cum labore, ac dolore egeruntur, & istas partes nimis comprimunt, tale quid aliquando accidit puerperis à laborioso partu, præsertim in iis quæ pelvim habent angustam; huc referri potest, nimia Venus, ut à quibusdam observatum est, eos qui in florente ætate nimis libidinosi fuere, senescentes hæmorrhoidibus torqueri. de animi pathematibus in causis internis dicetur, his pos-

sunt addi sessio diutina superlapidem frigidum, item infantum in fellis diuturnior mora, item purgationes frequentes ex nimis acris, clysterum usus nimius, sed hæc pauca de his dixisse sufficiat.

V. Ad causas internas penitius considerandas, necessarium est quædam de sanguine prout in statu naturali constituitur præmittere, sanguis ergo potest sub vario respectu considerari, vel quantum ad particulas ex quibus constat, sic ut ab Hippocrate observatum est, nisi finitis particulis heterogeneis scatere, quoad potentias inter se plurimum discrepantes, insunt particulae aqueæ, terreæ, amaræ, acidæ, falsæ, insipidæ, & ut illæ ad motum magis sint dispositæ, hæc moras necant, & impetui resistent, priorum si satis magna adsit copia, spiritus augent, & fovent, posteriorum si nimia sit abundantia spiritus non generantur, corpus quasi torpidum ac effœtum redditur. Itaque si omnia ista secundum naturæ leges debita proportione, & potentia, inter se sunt commista, sanguis æquabili tenore per omnis corporis partes circulatur, boni separantur spiritus, quod apponendum erat partibus solidis, apponitur, quod inutile, vel natura, vel mora sua noxium foret, per vias ordinarias ablegatur; at si hac mixtione turbata, particulae aliæ aliis vel indebita quantitate, vel virtute præpolent, magnæ fiunt turbæ, multorum tandem malorum causæ; inde oriuntur Cacochymia, quæ serosæ, biliosæ, pituitosæ vocantur, quæ tamen non simplices semper existunt, sed non raro inter se Combinantur: v. g. si nimium abundet serum salis acri commixtum sanguis ex ista tenuitate ac falsedine miras sæpe fermentationes subit; ab acrimonia vasorum extremitates corroduntur, & ex variis corporis partibus variæ fiunt sanguinis excretiones, & tumores, ut in scorbuticis passim videre est, si rursus sanguis à multa materia viscida oppressus sit, neque fermentationem debitam concipit, neque ita facile per vasa circulatur, inde obstructions, primo forsan parvæ sed tempore omnia fiunt deteriora, & acriora, hinc tumores & vasorum ruptiones facile fieri possunt; sed hæc sunt altioris indaginis, neque opus est singula prosequi, sed hæc pauca prælibasse nobis sufficiat deinde sanguinis copia respectu vasorum potest considerari, ut in plethoricis, ubi omnia vasa distendit, & sibi ipsi in motu impedimento est, & quanquam vix credibile videtur

detur, plethoram per se esse hujus morbi causam, potest tamen in assuetis morbum hunc saltem adjuvare. quæ de plethora vera sunt intelligenda; alias enim si ista vasorum distensio non fiat à puro sanguine, sed à multo sero acriori immixto, ad Cacochymiam de qua in prioribus dixi, referenda est.

VI. Ultimo potest sanguis secundum motum Considerari, quatenus nimirum à spiritibus vel nimis vel non satis influentibus agitur, si deficient spiritus sanguis vappescit, & acridinem contrahit, haud aliter quam vinum à spiritu suo destitutum, rursus si nimis influant, sanguinem ita susque deque exagitant, ut qua data porta, ruat aut aditum si non inveniatur, faciat, ut in impotentibus animi affectibus sæpe fit. sed hæc hæctenus, nunc ad causas proximas in quibus de utroque morbo separatim agendum est.

VII. Tumentium hæmorrhoidum causa proxima, est sanguis in istis vasis subsistens, unde fit eorundem tensio, neque tamen necessarium videtur hanc stagnationem semper causam habere à sanguine in sola sua massa multum peccante sc. ut nimis crassa, ac melancholica sit, sed sanguinis massa existente satis laudabili, & nullo insigni vitio laborante, fieri potest obstructio per quam partes sanguinis crassiores transire nequeunt, & tenuiore parte per continuum motum ad superiora propulsa, necesse est ut illæ crassiores relictæ tumorem efficiant, vasa distendant, & sua mora acriores factæ, & per mutatos poros diversam materiam ætheream admittentes variis modis alterari possunt, unde dolor à fibrarum læsione, & ab ista corruptione quandoque gangræna sequitur.

VIII. Fluentium causa proxima, est vasorum hæmorrhoidalium apertio, quæ per Anastomosis fieri videtur, non tamen intelligimus Anastomosis Anatomicam ubi venæ & Arteriæ mutuas habent inosculationes, sed ut dictum est, ubi vasorum extremitates aperiantur, si cui autem videtur vasa non solum aperiri, sed ab acrimateria quoad extremitates erodi, nec repugnantem non habebit.

IX. Sequuntur differentiæ, quæ pro vario respectu multæ sunt, nos hic præcipuas solum recensimus. Primo loci ratione, possunt dici aperta vel cæca, sic ut hæc sint quæ intus in intestino latent, illæ quæ extra sunt, & oculis patent. Distinguuntur, item

8 DISPUTATIO MEDICA

in fluentes, & non fluentes, five claufas, five tumentes folum mavis appellari, & hæc ab ipsis nominibus patent, deinde pro iftarum rerum fimilitudine, quarum figuram fortiuntur variis gaudent nominibus, ut fint uuales, morales, veficales, fed hæc minoris funt momenti, fecundum magnitudinem, ubi folum notandum aliquando accedere fere ad magnitudinem ovi columbini. Deinde refpectu ad curam, aliæ funt benigne, aliæ malignæ, & cancrofæ, refat ultima differentia quæ in praxi maximi eft momenti, ut fint vel fpontanæ, vel criticæ, vel fympomaticæ, fpontanæ funt aliquibus valde familiares, etiam in ftatu fanitatis, & à multis morbis præfervant, criticæ fiunt in morbo, dum natura per has vias caufam morbificam evacuat; cum bonis ægri rebus, fympomaticæ funt morbus, fed de his in prognofi.

X. Nunc pauca de diagnofi notanda funt, ubi primo monendum, futuri morbi nulla effe indicia ufque adeo certa, ut certo poffit concludi fequutum morbum, fufpicionem tamen præbet dolor in excernendo (modo à duritie fæcum vel alia caufa manifefta non procedat) fi diutius duret; item punctiones, & diffenfiones, ardores, quæ omnia in non affuetis funt incerta, fed in iis qui hoc morbo ante laborarunt certiora, & quali mox futuri præludia, quantum ad morbi præfentis figna, tumentes poffunt dignofci à definitione antea data fc. quod fint prominula vaforum capitula, fic ut nihil fubftantiæ craffioris carneæ adfit, quo figno fatis diftinguuntur à criftis, & ab aliis ani vitiis, quæ iis accedunt qui præpoftera venere utuntur, de his, fi quis plura defideret, adeat authores, cætera quæ colorem & figuram fpectant ex differentis fupra propofitis peti poffunt, in fluentibus, adefit fanguinis excretio, quæ quandoque certum obfervat tempus, ut menfium fluxus in mulieribus, fæpius vero nullum ordinem obfervat; fed frequentius, vel rarius accedit, fecundum legitimum ufum, vel abufum, rerum non naturalium, fanguis aliquando effluit cum ftercore, aliquando fine ftercore, magis minus copiofe, colore vario, fecundum varias difpofitiones in maffa fanguinea latentes, fæpius ex relatu ægri cognofcitur ab aliis fanguinis excretionibus per iftas partes fic diftinguuntur, à dyfenteria, quod illa maximum caufam in abdomine dolorem, adefit

adeft febris, eijcitur cum fanguine mucus, ut etiam in tenefmo, in fluxu hepatico, quod eijcitur tenuius eft, loturæ carniū fimile, adde, quod hic fit morbus rariffimus, & fi forte diftingui non poterint cura in multis fere eadem. Accidunt etiam aliquando mulieribus hæmorrhoides in pudendo, ut hic fluxus a menftruorum diftinguatur, obfervandum eft, in fluxu menftruo, nulla in confpectum venire vafa, dolores efle in hypogaftrio in hoc fluxu vafa, & vifu, & tactu dignofci poffunt, dolor folum in pudendo.

XI. Quantum ad prognofin, hæmorrhoides tumentes in bona corporis conftitutione non funt ita periculofæ, magnam tamen quandoque creant ægro moleftiam, dolorem adeo acerbum inferunt, ut sæpe ægri mori cupiant; ex majori inflammatione, & diuturniori fanguinis ftagnatione, metus eft ne in gangrænâ, & fphacelum abeant; quandoque in fiftulam definunt non facile fanabilem in parte membranofa, & fæcum excretionem femper humidâ, obfervandum præterea illas quæ intus ad radicem virgæ pofitæ funt, sæpe stranguriam moleftiffimam inducere. De fluentibus judicandum fecundum differentias antea pofitas, fpontanæ in bonis funt, fic etiam Criticæ, à quibus magni morbi quandoque judicantur fecundum Aphorifmum undecimum & 2^{im} fectionis sextæ, de fymptomaticis idem fere judicandum, quod de aliis hæmorrhagiis, excepto quod hic fanguis in tanta copia vix effundatur, fi diutius durat fluxus, & magnæ fiant excretiones, periculofæ funt, & potefl fequi hydrops, vel tabes, vel alii morbi, qui à defectu fpirituū, & fermentationis debitæ ortum habent, facilioris, aut difficilioris funt curationis fecundum caufas in fanguine varias prægreffas.

XII. Sequuntur Indicationes. In tumentibus hæmorrhoidibus fcopus eft, ut dolor, fi adfit mitigetur; tumor tollatur, novus affluxus præveniatur; In fluentibus ut fluxus fiflatur, vaforum ofcula claudantur, & toti maffæ fanguinæ profpiciatur, de quibus nunc fpecialius dicendum, hac obfervata methodo, ut primum de tumentibus agamus, quantum ad topica, & curam fpecialem, ea vero quæ totam fanguinis maffam refpiciunt, in fluentium cura tradentur.

XIII. In cura itaque tumentium, fuadent aliqui ut medicus fpe-

ctatorem solum agat, & totum opus naturæ committatur, quod aliquando in corpore sano & tumore, & inflammatione levi concedi potest, at si hæc sunt vehementiora, & dolor urgeat, medicina est opus, & tentandum quid emollientia discutientibus mixta possint, etiam repellentia, ab authoribus in usum vocantur, quorum tamen usus præcipuus videtur esse in morbi levioris principio, alias non sine cautela adhibenda sunt, quorum omnium ingens farrago apud authores reperitur quæ sub variis formis varie Commixta pro medici scopo, & vario morbi statu usurpari possunt nos pauca seligemus, pro fomento decoqui possunt, radices Althææ, fol. Althææ, malvæ, verbasci, chamæmeli, meliloti, rosarum, sambuci flores, his possunt addi farinæ feminum lini, fænugræci si astringendum magis videtur, possunt addi folia quercus vel glandes, plantago &c. vel saccharum saturni vel Alumen, quæ tamen cum cautione usurpanda, si forma cataplasmatum magis arrideat, potest ex massa in priore decocto relicta fieri cataplasma, vel simplicius ex pomorum pulpa vel ficuum cum vitello ovi, croco, oleis, si cui arrideat si gnatura laudatur chelidonium minus tufum, & appositum, sic & crassula major hispanica, &c. sed hæc sunt vel possunt esse infinita, si forma linimenti, vel unguenti magis placeat, decantatissimum est illud Horstii de linaria, sunt qui laudant oleum ovorum vel solum, vel rosaceo mistum, unice commendat Rulandus suum balsamum sulphuris egregium sanè medicamentum, etiam in exulceratis, nisi quod in inflammationibus aliquibus nimis acre, & temperamento aliquo indiget. Idem potest dici de oleo rorismarini quod pro secreto apud Digbæum laudatur, sic illinitur etiam Theriaca, mithridatum, unguentum populeon cum oleo ex floribus Verbasci, mastichino, napistri, lini, camæmelino, sambucino, absintite, nucis moschatæ per expressionem, quibus addunt aliqui asellos, cinerem suberis, saccharum saturni, quæ à præsentem medico debent determinari, quibus in vehementibus doloribus possunt addi olea ex hyoscyamo, papavere imo & ipsum opium. Videntur etiam hic suffumigia convenire, ut referunt imperatorem quendam sanatum à vapore casei Edamensis in stella perforata accepto, & optime conficitur pulvis grossus ex rosis, verbasco, mastiche, succino, cui

cui addi potest aliquid ex papavere. Si malum contumax persistat, ac talibus remediis cedere nolit, & male viventem incipiunt accersere colorem, de apertione cogitandum est, ne sanguis ita corruptus in gangranam abeat, quæ apertio fit vel hirudinibus, vel scalpello, si scalpello fiat, cave ne premas, in hirudinibus nullum est periculum, modo depurate sunt, & non vi avellantur, sed insperso sale, vel cinere sponte decidant, alias venenatum aliquid post se relinquunt, in exulceratione conveniunt vel oleum ovorum in mortario plumbeo agitatatum, vel rosarum cum tutia, lithargyro, cerussa, thure, myrrha &c. vel emplastrum de savone. Si intus in intestino lateant; quod vel specillo immisso, vel digito explorari potest, conveniunt clysteres ex solis emollientibus, malva, Althæa, verbasco, sambuco, chamæmelo, in lacte dulci decoctis, & in exigua quantitate ut diutius retineantur, sæpius dolor, & tumor clysteres non admittit, in hoc casu fiunt exigua suppositoria ex sevo molliori, quæ possunt in oleis ante dictis intingi, si dolor magis urgeat, potest in summitate inspergi aliquid ex semine papaveris vel hyoscyami, vel addatur opium ad granum; sæpe ficus inversa & digito intrusa prodest, præsertim si prius oleo rapistræ vel simili tinctæ sit. Inter hæc omnia sedulo cavendum est; ut alvus laxa servetur, ne stercoreum in excretionem durities malum exasperet, & si alvus non sit satis soluta natura, arte procuretur, sed medicamentis levioribus, ex cassia, manna, Rhabarbaro, syrupo rosarum pallidarum, ptisana laxante Riverii, (minuendo dosin tamarindorum, si à sanguinis cacochymia indicetur) pillulis de bdellio & similibus.

XIV. In fluentium cura, observandum primo an sint spontaneæ, criticæ, vel symptomaticæ, in primo & secundo casu, medicus spectatorem agat, solum attendendum est ne fluxus fiat nimius, symptomaticis, secundum indicationes supra positas quæ sanguinem & vasa respiciunt procedendum, ac primo si plethora adsit, recte revulsione gratia, aperiatur vena in brachio, sic tamen ut non multum sanguinis una vice detrahatur, sed sæpius repetatur levis venæsectio ad majorem revulsionem, quantitas non potest determinari nisi à præsentis medico, in usum veniant ligaturæ præsertim in partibus superioribus, (cavendo ne sint nimis strictæ, & sæpius mutantur), ut & frictions, Intus possunt dari quæ sanguinis motum

tum cohibent, Julapia, ex aqua plantaginis, portulacæ, nymphææ, gemmarum quercus, pulveres, ex gummi Arabico, Tragacantha. bolo, terra sigillata, sanguine draconis corallii margaritis, animalium dentibus, fucci herbarum expressi, ex urtica, plantagine in ventriculo valido, in Cacochymia acri, & serosa venæ sectio sæpe obest, juvant ligaturæ, & cucurbitulæ in superioribus, recte datur quod potest acrimoniam temperare, ut oculi cancri, Antimonium Diaphoreticum, lapis hæmatitis, Trochisci de terra Lemnia, sal prunellæ &c. de quibus authores, extra paroxysmum, respiciendum ad causas, si humorum sit saburra in primis viis, recte dantur purgantia, sed leviora (ut antea dictum est) cavendum ab Aloeticis quæ sanguinem acrem reddunt, post purgantia, ad alterantia deveniendum est, quæ sanguinis massam respiciunt, & hic optima audiunt Diaphoretica, & Diuretica leviora, huc pertinent herbæ vulnerariæ dictæ, millefolium, hypericum, Alchymilla, fanicula, bugula, & similia, schrophulariæ decoctum laudatur à multis, sic ex lignis leviora decocta ex sassafras, ligno lentiscino, santalis, sarsa, china &c. in pituitosa conveniunt pillulæ ex gummatis cum aliis alterantibus de his qui plures velit, consulat authores, de scorbuto & de ventriculi affectibus, unum tamen aut alterum monendum est, ne inter alterantia sint amara in magna quantitate, malum enim solent exasperare, deinde in secunda indicatione de vasorum clausura, non statim deveniendum ad astringentia, quid enim hoc esset nisi furem in stabulo claudere Topica ergo debent cum cautela applicari, & non nisi præmissis universalibus, astringentium sub omnibus formis apud authores maxima est sylva, cataplasmatum, decoctorum pulverum, si in conspectum veniant hæmorrhoides, aliqui Colcothari eas tangunt una tamen secundum Aphorismum duodecimum sect. sextæ aperta servetur, saltem in assuetis. quæ à manualem operationem pertinent, à chirurgis peti possunt, de diætâ nihil moneo, cum ex iis quæ antea dicta sunt in rebus non naturalibus, facile possunt quæcunque huc pertinent, intelligi; sed manum de tabula ne videamur operosas habere nugas.